

*Землянська А.В.,
Чистикова М.І.,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м.Мелітополь*

МЕТОД КРОССЕНСУ НА УРОКАХ ЛІТЕРАТУРИ: ПЕРЕВАГИ Й НЕДОЛІКИ

Літературна освіта у XXI ст. змінила свої орієнтири. Це спричинено кількома факторами: глобалізаційними процесами в соціумі, зміною світоглядних позицій, наукових підходів до прочитання художніх текстів, одночасною багатовекторною спрямованістю інтересів та вибагливістю читацьких запитів тощо. Відтак, змінюється й методика проведення уроків літератури, зокрема в закладах середньої і профільної освіти. Завдання вчителя на сучасному етапі – зацікавити, підштовхнути до прочитання й осмислення творів, навчити здобувати інформацію, структурувати її, робити критичний аналіз, зрештою – сформувані основні компетентності здобувачів освіти. При цьому багато уваги приділяється методам інтерактивного навчання і технологіям візуалізації навчальної інформації.

Справа в тому, що сучасні діти належать до так званого «покоління Z», яке сформувалося в епоху цифрових технологій, розповсюдження мережі Інтернет, тож відрізняється від попередників, поміж іншим, за своїми психологічними характеристиками. Так, учні XXI ст. характеризуються «кліповим» мисленням, творчою активністю, швидким переключенням уваги, мультизадачністю й т.п. Тож старі форми навчання, що полягали переважно в репродуктивній діяльності, уже перестали бути дієвими.

Враховуючи вищезгадану мультизадачність і спрямованість на розвиток креативного мислення, вчителі поступово повертаються до популярних колись засобів наочності, синкретично поєднаних із інтерактивними методами і прийомами, у тому числі проектними технологіями. До таких належать різні види візуалізації навчального матеріалу з використанням інформаційно-комунікаційних технологій і технологій handmade (створення лепбуків, інфографік, постерів, ментальних і літературних карт тощо).

Метод кроссенсу за останні кілька років уже міцно укріпився в методологічній скарбниці сучасних учителів. Яскраві малюнки й образи,

що складають основу ребусу, звертають на себе увагу, активізують пам'ять і процеси мислення, насамперед через свою форму квесту. Уже неодноразово в різних методичних виданнях, на освітніх форумах і у блогах розглядались особливості кроссенсу та методологія його створення [1; 4; 6 та ін.], наголошувалось на його здатності сприяти розвитку логічного і творчого мислення. Так, кроссенс (з англ. – «перетин смислів») – це літературна головоломка, що складається з 9 фрагментів-малюнків, де кожен має бути пов'язаний (у різних варіаціях) з іншими та сприяти відгадуванню центрального поняття, яке об'єднує всі частини, зашифрованого у малюнку в центрі ребусу. При цьому розв'язання цієї головоломки спирається, насамперед, на побудову асоціативно-логічного ланцюжка.

Однак у зв'язку з популярністю аналізованого методу виникла потреба проаналізувати досвід його використання в учительській практиці і ті проблеми, що виникли під час розробки форми і завдань цього літературного ребусу.

Так, серед переваг кроссенсу можна виділити його багатофункціональність та вплив на формування одночасно кількох компетентностей учнів. Зокрема, участь у створенні засобів візуалізації, «прочитанні» навчальної інформації, закладеної в цих продуктах інтелектуальної і творчої діяльності, розвиває критичне мислення учнів, їх креативні здібності, виробляє в них уміння працювати самостійно і в групі, сприяє їх самовираженню, а вчителю дозволяє провести міжпредметні зв'язки на уроці літератури, поглибити сенс сприйнятого матеріалу, урізноманітнити свої уроки цікавими методами і прийомами роботи. При цьому формуються такі компетентності, як: вміння спілкуватися державною мовою, математична компетентність, соціальна (робота в групах і всім класом), інформаційно-цифрова (особливо якщо кроссенс створюється на комп'ютері), ініціативність і підприємливість, обізнаність та самовираження у сфері культури, визначені як ключові у вітчизняній освіті в програмі з української літератури [5].

Перевага аналізованого методу в тому, що він, активізуючи мислення й креативні здібності учнів, водночас їм допомагає, адже пропонує готові візуальні образи, які полегшуватимуть сприйняття, розуміння та запам'ятовування художнього тексту, особливостей напряму, біографії митця тощо. До того ж, такі літературні ребуси можуть за вдало продуманих завдань і форм роботи бути цікавими як для дітей середніх

класів, так і на старшому етапі. Наприклад, одна із модераторок FB-спільноти «Методичні родзинки уроків зарубіжної літератури» Л. Сич пропонує в кожен частину кроссенсу для 5 класу за темою «Байки І. Крилова», що складається з ілюстрацій до різних творів митця цього жанру, додати віконечка для записів, у яких учні мають розмістити назву байки, яку впізнали, кілька рядків з неї та повчальне спрямування [2]. А її колега О. Залізницька пропонує урізноманітнити традиційний квест переміщенням його складників і пропозицією розкрити зміст окремих ілюстрацій за певним планом, скласти запитання до кожної картинки, створити сюжетний ланцюжок за пазлами, дібрати до малюнків відповідні цитати тощо [3].

Для учнів старших класів можна підібрати більш складну символіку на картинках, яка б сприяла утворенню складніших асоціативних зв'язків, розумінню теоретичних понять та абстрактних категорій. На цьому етапі доречно запропонувати їм самостійно скласти кроссенс та спробувати розв'язати ребуси своїх однокласників. Найчастіше таку форму роботи використовують наприкінці вивчення теми.

Однак яким би цікавим та багатофункціональним не видавався метод кроссенсу, він має свої перестороги. Насамперед вимагає обережності, глибокої продуманості у доборі ілюстрацій: вони мають бути доступними для розуміння, конкретними у 5-7 класах, та не занадто легкими для розгадування, однак чіткими і відповідними шуканому поняттю, назві твору або імені – у 8-11-х. Віддалені асоціації, їх поліваріативність, неоднозначність прочитання можуть заплутати учнів, відбити бажання рухатись далі у своєму пошуку відповіді.

Так само уважно вчителю варто обирати той фрагмент, який є фінальним у літературному ребусі. Навряд чи учні зможуть відгадати цитату критика, нехай навіть ту, що наведена в підручнику, адже суть цілого речення, часто метафоричного, важко передати одним зображенням. Крім того, якщо всі інші елементи будуть досить легкими для розшифрування, радість від кульмінаційної точки процесу розгадування, що виявиться значно складнішою, може бути втрачена. А відтак, метод не спрацює – навчальної мети не буде досягнуто. З іншого боку, якщо всі частини кроссенсу явно вказують від самого початку на автора, а наприкінці треба просто відгадати його ім'я – така головоломка теж втрачає сенс.

Отже, застосування будь-яких популярних методів навчання вимагає ретельного дослідження, широкого апробування в освітньому процесі для коригування його дії та розробки методики його використання на уроках з конкретної дисципліни. У випадку з кроссенсом недоліків, а точніше – пересторог щодо його побудови та застосування, не менше, ніж позитивних результатів, що змушує вчителів проявляти не лише власну креативність, а й неабияку педагогічну майстерність.

Список використаних джерел:

1. Возняк О. Кроссенс // Блог учителя зарубіжної літератури Возняк Ольги Степанівни. URL: http://oliuniavozniak.blogspot.com/p/blog-page_18.html
2. Методичні родзинки уроків зарубіжної літератури. URL: <https://www.facebook.com/groups/2001066366820920/permalink/2379298905664329/>.
3. Методичні родзинки уроків зарубіжної літератури. URL: https://www.facebook.com/groups/2001066366820920/post_tags/?post_tag_id=2378827752378111
4. Сич Л. Кроссенс // Блог учителя зарубіжної літератури НВК №1 м. Немирова Сич Лесі Михайлівни. URL: http://zarlitslm.blogspot.com/p/blog-page_2.html
5. Українська література. 5-9 класи. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів / Р.В. Мовчан, О.М. Івасюк, Л.І. Кавун та ін. К., 2017. 82 с.
6. Шарова Т.М., Землянська А.В., Копейцева Л.П., Шаров С.В. Використання інтерактивних методик та інформаційно-комунікаційних технологій на уроках літератури // Педагогічна інноватика: досвід та перспективи Нової української школи: кол. монографія / за заг. ред. А.М. Солоненка, І.А. Мальцевої, Л.Ю. Москальової, О.С. Арабаджи. Мелітополь: ТОВ «Колор Принт», 2019. Розд. 9. С. 232–256.

Н. Пономаренко,
Сумський державний педагогічний
університет імені А.С. Макаренка,
м. Суми

**ФОРМУВАННЯ МОВЛЕННЕВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ
 СПЕЦІАЛЬНОСТІ 061 ЖУРНАЛІСТИКА ЗВО І-ІІ р.а.: ЗАСОБИ МУЗЕЙНОЇ
 ПЕДАГОГІКИ**

В умовах інтеграції вітчизняної системи освіти в європейський освітній простір особливої актуальності набуває якісне викладання навчальних дисциплін гуманітарного циклу. Особливий акцент варто робити на підготовку майбутніх редакторів, застосовуючи музейну педагогіку. Специфіка змістового аспекту професійної діяльності редактора потребує залучення якісно нових ресурсів у процесі його фахової підготовки. Одним з таких ресурсів є використання музейних засобів як скарбниці моральних і духовних здобутків народу, невмирущих традицій предків.